

שראה קרי לאונסו יכול להשתמש בו, וחולה שאינו משמש מיטתו כלל לא שכיח⁽²⁰⁾.

כי אתא רבין אמר: באושא הוה עובדא בקילעא בחזר שלפני הטרקלין **דרב אושעיא**. אתו ושאלו לרב אסי אם די לבעל קרי בנתינת תשעה קבין.

אמר להו רב אסי: לא שנו שצריכים לתת עליו תשעה קבין אלא לחולה המרגיל, אבל לחולה לאונסו, פטור מכלום.

אמר רב יוסף: אצטמיד מעתה התחברו שוב שברי הצביה דרב נחמן. והיינו, מאחר שאמר רב אסי שדי לחולה המרגיל בנתינת תשעה קבים, נמצא שיש שימוש במיכל המים שהעמיד רב נחמן לתלמידיו, שהרי הם נחשבים כ"חולים" המרגילים בתשמיש המיטה, ותועיל להם נתינת תשעה קבים.

ודנה הגמרא: כיון שתקנת עזרא היא דבר השכיח, כיצד יתכן הדבר שלא היו ידועים פרטי התקנה, והיתה בהם מחלוקת:

מכדי, הרי, כולהו אמוראי ותנאי בדחקנת עזרא קמיפלגין. ואם כן נחזי, **עזרא עצמו היכי תיקון?**

אמר אביי: עזרא תקן לבריא המרגיל בתשמיש — ארבעים סאה, ובריא הרואה קרי לאונסו — תשעה קבין. ולא ביאר מה

דינו של חולה שראה קרי.

ואתו אמוראי, רב דימי ורבין, ופלוגי בחולה, מה דינו.

מר, רב דימי סבר: חולה המרגיל דינו כבריא המרגיל, וטעון טבילה בארבעים סאה. וחולה לאונסו כבריא לאונסו. ודי לו בנתינת תשעה קבין.

ומר, רבין סבר, חולה המרגיל — כבריא לאונסו, בתשעה קבין. וחולה לאונסו — פטור מכלום.

אמר רבא: נחי דתקן עזרא טבילה בארבעים סאה — נתינה של תשעה קבין מים, מי תיקן כלל!?

והאמר מר [בבבא קמא פב א], ביחס לעשר התקנות שתקן עזרא: עזרא תקן טבילה לבעלי קריין! ומשמע שתיקן רק טבילה ולא נתינת תשעה קבים מים, ומנין לאביי שעזרא תיקן תשעה קבין בבריא שראה קרי לאונסו!?

אלא, אמר רבא: עזרא תקן טבילה לבריא המרגיל ארבעים סאה.

ואתו רבנן בדורות שאחריו והתקינו לבריא לאונסו תשעה קבין.⁽²¹⁾

שתקנתו מפני קלות ראש, ולכן לא גזר אלא לתורה, שלא ילמדו באופן שכבר הקלו ראש. ורק בדורות שאחריו תקנו נתינת ט' קבין משום טומאה או שלא יהיו מצויין וכו', ותקנוה גם כשראה לאונסו כי אינה תלויה בקלות ראש, ולכן גזרו גם על תפלה, כי היא גזירה כדי למנעם לכתחילה מראית קרי, ולכן די בחיוב ט'

20. והיינו כי אף אם התלמידים נחשבים כ"חולים", כדלעיל הערה 14, אינם רואים באונסו אלא מפני תשמיש, ולדעת רב דימי טעונים טבילה בארבעים סאה.

21. כבר ביארנו בהערה 4 שעזרא לא תקן משום טומאה, שהרי הקל בבריא לאונסו, ובהכרח

ואתו אמוראי, רב דימי ורבין, וקא מיפלגי בחולה: (22)

מר, רב דימי, סבר שלא חילקו עזרא וחכמים בין חולה לבריא, ולפיכך חולה המרגיל — כבריא המרגיל, וטעון טבילה בארבעים סאה, וחולה לאונסו — כבריא לאונסו שדי לו בתשעה קבים.

ומר, רבין, סבר שעזרא וחכמים תקנו סתם, והיינו לבריא המרגיל ארבעים סאה, וכשהוסיפו חכמים שאחריו לתקן גם במקצת אונס, עשו את חולה המרגיל — כבריא לאונסו, שדי לו בתשעה קבין. אבל לחולה לאונסו — פטור מכלום.

אמר רבא: חלכתא בעל קרי שבא ללמוד תורה: (23)

א. בריא המרגיל וחולה המרגיל — צריך

לטבול קודם בארבעים סאה.

ב. ובריא לאונסו — די שיתן עליו תשעה קבין.

ג. אבל לחולה לאונסו — פטור מכלום. (24)

תנו רבנן: בעל קרי שנתנו עליו תשעה קבין מים — טהור.

במה דברים אמורים שדיו בנתינת תשעה קבין, לעסוק בתורה לעצמו. אבל ללמד תורה לאחרים — ארבעים סאה. (25)

רבי יהודה אומר: ארבעים סאה מכל מקום, גם ללומד לעצמו.

רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי, ורבי אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא, הם שני זוגות אמוראים שהתייחסו לדברי הברייתא הזאת.

קבין.

וראה בחמדת ישראל [הקדמת ח"ב] שנשים לא היו בכלל תקנת עזרא לתלמוד תורה, ומה ששינוי להלן [כו א] שהפולטת ש"ז צריכה טבילה, היינו מחמת תקנת רבנן לטהרה לתפלה, וכפרש"י שם. אך דעת הרמב"ם [תפלה ד ה] שטובלת גם לק"ש, ואמנם דעתו [שם ד] שעזרא תקן מחמת טומאה, ורבנן הוסיפו כדי שלא יהיו מצויין, ולא מחמת טומאה, וראה כסף משנה לפני יהושע שדנו בגדר התקנה השניה לדעת הרמב"ם.

22. אין כוונת רבא שהתנאים לא תקנו ט קבין בחולה המרגיל, שהרי לעיל מצינו ש"בן עזאי שנהא או לחשה" כדי שלא לבטל פו"ר או שלא יהיו מצויין וכו', והיינו בחולה המרגיל, אלא שרב דימי ורבין נחלקו בתקנת התנאים לחולה המרגיל.

23. ביאר הרשב"א שרבא פסק הלכה זו רק למאן דמחמיר בתקנת עזרא, והשמיענו שבריא לאונסו די בט קבין, אך ודאי לדידן שבטלה התקנה גם בריא המרגיל די לו בט' קבין.

24. לכאורה תמוה, שהרי לרב דימי חולה המרגיל כבריא המרגיל, וחולה לאונסו כבריא לאונסו, ואילו לרבין חולה המרגיל כבריא לאונסו, ונמצא שרבא פוסק שלא כשניהם. ובהכרח שרבא בא לפרש ששני תקנות הן, והיינו שעזרא גזר על כל המרגיל מפני קלות ראש, ולכן לא חילק בין חולה לבריא, ורבנן תקנו כדי שלא יהיו מצויין וכו' ולכן הקלו על חולה הרואה לאונסו.

25. בתוס' ר"י החסיד ביאר שלא הקלו במלמד לאחרים שיתן ט קבין, כי עיקר חיוב הטבילה

א. חד אמורא מהאי זוגא וחד אמורא מהאי זוגא, עסקו בדברי תנא קמא ארישא דברייתא:

אלא למאן דאמר בקרקע, אין, בכלים לא, — מה שהוסיף רבי יהודה "מכל מקום" — לאתויי מאי?

חד אמר: הא דאמרת תנא קמא "במה דברים אמורים לעסוק בתורה לעצמו, אבל לאחרים ארבעים סאה", לא שנו אלא לחולה המרגיל. אבל לחולה לאונסו די בתשעה קבין כדי ללמד תורה לאחרים [אך לעצמו פטור מכלום, כי דינו קל מחולה המרגיל, בין כשלומד לעצמו ובין לאחרים].

מתרצת הגמרא: לאתויי שיכול לטבול במים שאובין המכונסים בקרקע.

רב פפא זרב הונא בריה דרב יהושע זרבא בר שמואל כריכו ריפתא אכלו שלשתם לחם בהדי הדדי, בסעודה אחת, והתחייבו בזימון, שמעיקרו אחד מברך ברכת המזון ומוציא את השאר ידי חובתם.

וחד אמר: כל לאחרים, אפילו חולה לאונסו אסור לו ללמד, עד דאיכא ארבעים סאה. כי לגבי אחרים לא הקלו בחולה לאונסו יותר מחולה המרגיל.

אמר להו רב פפא: הבו לי לדידי לברוך ולהוציא אתכם, שאני ראוי לכך יותר מכם, לפי דנפול עילואי תשעה קבין.

ב. וחד אמורא מהאי זוגא וחד אמורא מהאי זוגא עסקו אסיפא, בדברי רבי יהודה:

אמר להו רבא בר שמואל: הרי תנינא: "במה דברים אמורים, שדיו בנתינת תשעה קבין מים — לעצמו, אבל לאחרים — ארבעים סאה". וכאן אתה בא להוציא אחרים ידי חובה.

חד אמר: הא דאמר רבי יהודה ארבעים סאה מכל מקום — לא שנו אלא שמכונסים המים בקרקע, אבל בכלים, לא מועילה טבילה אפילו הם מכילים ארבעים סאה.

אלא, הבו לי לדידי לברוך, שאני ראוי לכך יותר, דנפול עילואי — דהיינו שטבלתי⁽²⁶⁾ — בארבעים סאה.

וחד אמר: אפילו בכלים נמי מועילה טבילה. ובלבד שיהיה בהם ארבעים סאה.

אמר להו רב הונא: הבו לי לדידי לברוך, דליכא עילואי לא האי ולא האי — כיון שאני טהור, שלא ראיתי כלל קרי היום⁽²⁷⁾.

מקשה הגמרא: בשלמא למאן דאמר אפילו בכלים מועילה לרבי יהודה טבילה בארבעים סאה, היינו דקתני בברייתא: רבי יהודה אומר, ארבעים סאה "מכל מקום".

רב חמא טביל במעלי יומא דפסחא, שהיה טובל ערב פסח בארבעים סאה כדי להוציא

בבעל קרי נאמר ב"והודעתם לבניך ולבני בניך" דהיינו בלימוד לאחרים. ראה הערה 28.

27. רש"י פירש "שלא ראה קרי" וביאר הצל"ח שאין הכוונה שלא שמש מטתו מעולם, אלא שבאותו יום לא ראה כלל. וכן מוכח מפיה"מ להרמב"ם [פרה ג ג] שטמא מת שהיזו עליו מי חטאת לטהרו גדול במעלה ממי שלא נטמא

26. כך פירש רש"י, שהרי מ' סאה אינם ניתנים עליו בשפיקה, אלא האדם נכנס וטובל בהם.

רבים ידי חובתן בליל הסדר⁽²⁸⁾.

ולית הלכתא כותיה. או משום שגם ללמד אחרים די בנתינת תשעה קבין, או משום שהלכה כרבי יהודה בן בתירא שאין נוהגים את תקנת עזרא [רש"י].

מתניתין:

א. מי שהיה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי — לא יפסיק את תפילתו, אלא יקצר בנוסח הברכות.

ב. ירד לטבול, והגיע זמן קריאת שמע של שחרית — אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה — יעלה ויתכסה ויקרא.

ואם לאו — יתכסה במים [יוציא ראשו מחוץ למים וגופו יהיה בתוך המים, ונמצא שהמים

מכסים את גופו ביחס לראשו הנמצא מחוץ למים], ויקרא.

[הגמרא גורסת ומבארת את המשנה כדלהלן: ⁽²⁹⁾]

ג. ולא יתכסה לא במים הרעים [סרוחים] ולא במי המשרה ששורים בהם פשתן כלל, מפני סרוחנם. שאין להם תקנה בהטלת מים לתוכם כיון שהם מים מרובים.

ד. ואם נמצא נגדו כלי ובו מי רגלים, לא יקרא נגדם עד שיטיל לתוכן של מי הרגלים מים. כי כיון שמי הרגלים מועטים באופן יחסי, אפשר לבטלם על ידי נתינת מים לתוכם.

ה. וכמה ירחיק מהן, ממי רגלים, כשאינו נותן לתוכם מים, ומן הצואה כדי שיהא מותר לקרא קריאת שמע — ארבע אמות.

כלל, ונמצא שאילו רבינא לא ראה קרי מעולם אינו מעולה מחבריו, אך הגאב"ד טשעבין דחה, שבטומאה היוצאה מגופו עדיף מי שלא נטמא כלל.

והריטב"א ביאר שרבינא אמר שלא טבל, כי בטלו את הטבילה.

28. רש"י כתב "טבל, ובירך" ובפשטות כוונתו שהוציא את הרבים בברכה, ונחשב כ"לאחרים". וביאר הריטב"א דהיינו שהוציאם בברכה לפני אמירת ההלל בליל הסדר. ולדעת ר"י החסיד [הערה 25] שהחומרא במלמד לאחרים שייכת רק בתלמוד תורה, צריך לומר שטבל להוציאם שהוא עצמו תלמוד תורה.

והצל"ח תמה שאם החמיר על עצמו אי אפשר לומר על כך "ולית הלכתא כותיה". ולכן

ביאר שבירך על הטבילה, כי חייב בה מצד התקנה, שהרי "לאחרים" לא בטלוה.

וראה שבלי הלקט [שי] שגם אחר שבטלוה אם טובל מברך. והרא"ש [יומא פ"ח כד] הביא שרב סעדיה בירך בעלייתו מטבילה בערב יו"כ, ותמה עליו שהרי אינה חובה כשם שכל השנה אין בעלי קרי טובלין [וכ"כ תוס' ד"ה ולית]. ומסתבר שנחלקו אם בטלו את התקנה או שבטלה מאליה, ואין לברך. או שרק אין כח לכופה, ולכן הטובל מברך. [ויתכן שנחלקו אם בטלה לגמרי, או רק בשאר ימות השנה שא"א לעמוד בה, והשאירוה בעיו"כ].

29. לפנינו הגירסא: "ואם לאו, יתכסה וכו'" וביאורה, שאם אינו יכול להספיק לעלות להתכסות ולקרא קודם הנץ החמה, יתכסה וכו'.

גמרא:

אמות⁽³¹⁾.

מקשה הגמרא: והתניא: דיו שתהיה רחוקה הצואה לצדדין ארבע אמות, ואין צורך שירחיקנה מאחוריו?!?

מתרצת הגמרא: לא קשיא! הא — ששנינו שירחיקנה לאחוריו, מדובר באופן דאפשר לו ללכת לפניו ולהתרחק ממנה, ואילו הא — ששנינו שילך לצדדין, מדובר באופן דלא אפשר ללכת לפניו, כגון שיש לפניו נהר.⁽³²⁾

דין נוסף: היה מתפלל ומצא צואה במקומו — אמר רבה: אף על פי שחטא בכך שלא בדק אם המקום ראוי לתפלה, ואין בארבע אמותיו צואה,⁽³³⁾ בכל זאת תפלתו תפלה.

מתקיף ליה רבא: והא כיון שהיה צריך לבדוק את נקיות מקום התפילה ולא עשה זאת, איך תפלתו נחשבת תפילה? והרי

תנו רבנן: היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי — לא יפסיק, אלא יקצר בברכות.

היה קורא בבית הכנסת בתורה ונזכר שהוא בעל קרי — אינו מפסיק מקריאתו ועולה, אלא מוגמגם וקורא במרוצה, שמתוך מהירות הקריאה הוא נשמע כמגמגם⁽³⁰⁾.

רבי מאיר אומר: אין בעל קרי שהעלוהו לקרא בתורה בבית הכנסת רשאי לקרות בתורה יותר משלשה פסוקים. אך שלשה פסוקים חייב לקרא שהרי שנינו [מגילה כג ב] שאסור לפחות משלשה פסוקים. בקריאה בציבור

תניא אידך: היה עומד בתפלה וראה צואה כנגדו — מהלך לפניו עד שיזרקנה, שיתרחק ממנה, עד שתהיה רחוקה לאחוריו ארבע

30. רש"י [ד"ה מגמגם] ביאר שקרא במרוצה, ורבינו יונה ביאר שלא קרא בצחות, ו"א שהיה מדלג את האזכרות.

31. דעת הרא"ה שחוזר לראש התפלה, וראה בסמוך [הערה 33] שרבינו יונה והרשב"א נקטו שממשיך בתפלתו, וכל עוד לא ראה את הצואה אין תפלתו תועבה.

32. כך ביאר רש"י, ורבינו יונה כתב שירא פן יפסיקוהו עוברי דרכים או שמא יראה צואה אחרת לפניו. והוסיף דהיינו באופן שמתפלל למזרח ולכן אינו רוצה להחזיר פניו, ובכך להניח את הצואה מאחוריו.

33. רבינו יונה ביאר שמדובר במקום שמצוי בו צואה, כגון שיש שם קטנים, ולפיכך נחשב

"חטא" שפשע ולא בדק. אך במקום שלא היה צריך לחשוש לצואה גם רבא מודה שאינו חייב לחזור ולהתפלל [וראה תוס' ד"ה והא]. וראיתו, שהרי בהיה עומד ומתפלל וראה צואה לפניו מהלך לפניו ואינו חוזר ומתפלל, ובהכרח דהיינו במקום שלא היה צריך לבדוק, והביאו הרא"ש. [ודעת המאירי שגם אם שלא היה לו לחשוש, המוצא במקומו נחשב פושע].

אולם הרשב"א ביאר שרק אם מצא "צואה במקומו" חוזר, כי אין "מחניך קדוש" אך כשראה צואה כנגדו, אינו חסרון במקום התפלה אלא רק משום "ולא יראה בך ערוות דבר", וכל שעה שעוד לא ראה לא הטריחוהו לבדוק, ותפלתו תפילה [ואפילו במקום שמצוי בו צואה, כי איסור הראיה משום הרהור ותלוי במציאות. וראה להלן כה א הערה 35].

ובפשטות כוונתו לחלק בין "מחניך קדוש"

נאמר [משלי כא כז] "זבח רשעים — תועבה!"⁽³⁴⁾ שאם לא שב החוטא מעוונו אין הקרבן מרצה לו, והוא הדין לחוטא בנקיות מקום התפילה, שהרי התפלות נתקנו תחת הקרבנות?

אלא אמר רבא: הואיל וחטא, אף על פי שהתפלל — תפלתו תועבה.⁽³⁵⁾

תנו רבנן: היה עומד בתפלה והיו מים מי רגלים שותתין על ברכיו — פוסק עד שיכלו המים, וחוזר ומתפלל⁽³⁶⁾.

דנה הגמרא: להיכן חוזר?

רב חסדא ורב המנונא, חד אמר: חוזר לראש התפילה.

וחד אמר: חוזר למקום שפסק⁽³⁷⁾.

שצריך לבדוק קודם ל"לא יראה" שאינו חל עד שמתחיל להתפלל, ועל כך נחלק הרא"ש כשיטתו להלן שכל איסור צואה הוא משום "מחניך קדוש" ולכן חייב לבדוק גם מלא עיניו, [ראה פמ"ג עט א"א א שמלא עיניו בכלל חנייתו], ואילו "לא יראה" נאמר רק לגבי ערוה, וכן משמע מדברי הריטב"א שהנידון גם בשוגג, ולדעת רבא אפילו שוגג תפלתו תועבה, וראה ביאור הגר"א [פא ב].

אולם במשנה ברורה [פא יג] ביאר שלא הטריחוהו לבדוק אלא במקומו שהוא ד אמות, ולא לראיה שהוא מלא עיניו, וכן מבואר מדברי הב"י שפסק [בסי' עט] כהרא"ש שהאיסור בראית צואה הוא "לא יראה", ומאידך הכריע [בסי' פא] שאם ראה צואה כנגדו אינו חוזר ומתפלל, ובהכרח שלא הטריחוהו לבדוק.

34. דעת הגבורת ארי [יומא פה ב] שבשוגג אינו נחשב "זבח רשעים תועבה" ובספר אורח משפט [חו"מ לד] ובמקור ברוך [ח"ב יט] הוכיחו כך מדברי תוס' ורבינו יונה שהעמידו את נידון סוגיין באופן שפשע והיה לו לבדוק. אולם הרמב"ם [תשובה א א] נקט שגם חטאת ואשם הבאים על שגגה אינם מכפרים אלא אם עשה תשובה. וראה חברותא לזבחים [ז ב הערה 4].

35. תוס' [ד"ה אע"פ] כתבו שהוא מעוות לא יוכל לתקן. אולם ר"י פירש ש[אין תפלתו

תפלה, ולכן] יחזור ויתפלל [במקום נקי], וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם [תפלה ד ט] ושו"ע [עו ח]. ויתכן שנחלקו אם נחשב כביטול תפלה במזיד ואין לה תשלומין, או כשוגג וחייב בתשלומין. או שנחלקו אם היא תועבה כקרבן שאינו נפסל ולכן לא יחזור להתפלל, או שתפלה כולה ריצוי ואין בה את מעשה הקרבן, ולכן יחזור. ובפמ"ג דן אם חיובו לחזור הוא מדאורייתא או מדרבנן.

36. משמעות הלשון "חוזר ומתפלל" היא באותו מקום, ואינו צריך להרחיק, וביארו תוס' [ד"ה ממתין] בשם ר' יוסף שאינו צריך להרחיק מהם ד אמות, משום שמדובר באופן שאין בהם טופח להטפיח. ועוד כתבו שמדאורייתא האיסור רק כנגד עמוד של מי רגלים, וגם רבנן שאסרו להתפלל לכתחילה כנגד טופח, לא הטריחו את מי שהתחיל להתפלל לחזור ולהתפלל, והרשב"א הוסיף שלפיכך אסור ללכת ממקומו עד שיסיים תפלתו.

אך רבינו יונה והגהות מיימוניות [תפלה ד אות י'] נקטו שצריך להרחיק ד' אמות ממי רגלים שעל הקרקע, אך אם הם על גופו או בגדיו [אחר שפסקו לשתות] מתפלל במקומו. וראה פרישה מג"א [סק"א] פמ"ג וביאור הלכה [עח ד"ה מרחיק] שדנו מהי הכרעת השו"ע בזה.

37. הפני יהושע העיר, אם כן למה הוצרך התנא לומר ש"חוזר ומתפלל" והרי פשיטא הוא

לימא בהא קמיפלגי:

כג-א מר סבר: אם שהה כדי לגמור את כולה — חוזר לראש.

ומר סבר: חוזר למקום שפסק.

אמר רב אשי: אם כן, האי "אם שהה לגמור את כולה" או "אם לא שהה" מביעי ליה לחלק בדברי רב חסדא ורב המנונא. וכיון שלא חילקו בדבריהם בין שהה כדי לגמור כולה ובין לא שהה, שמע מינה שהסובר ש"חוזר לראש" אמר כן בכל אופן, ואפילו אם לא שהה לגמור את כולה.

אלא, בהכרח, דכולי עלמא סברו שאם שהה כדי לגמור את כולה, חוזר לראש.

והתב, בדלא שהה משך זמן כדי לגמור קמיפלגי.

דמר סבר: כיון שהיה נצרך לנקביו בתחילת התפילה עד שלא היה יכול להתאפק עד סיום התפילה, גברא דחויא הוא מתחילת התפילה, ואין הוא ראוי להתפלל, ואין תפלתו תפלה מתחילתה. ולכן הרי הוא חוזר לראש אפילו אם הפסיק רק הפסקה קצרה.⁽¹⁾

ומר סבר: גברא חויא הוא, כיון שלא נצרך אלא לקטנים⁽²⁾, ותפלתו שהתפלל עד שהחלו המים לשתות, נחשבת תפלה, ולכן חוזר רק למקום שפסק, אם היתה זו הפסקה קצרה, שלא שהה בה כדי לגמור את כל התפילה.

[ואין בכך חידוש כמו למ"ד שחוזר לראש]. והצל"ח ביאר שהוה אמינא שלא יאמר אלא קיצור כל ברכה, כבעל קרי שנזכר באמצע תפלתו, ולכן השמיענו שחוזר ומתפלל את כל התפלה.

1. להלן [כד ב] אמר רבי יוחנן שהמפסיק בק"ש כשהוא עובר במבואות המטונפות, אם לא שהה אינו חוזר לראש, וכתבו תוס' הרא"ש ור"י החסיד דהיינו רק בדיחוי מחמת המקום, אך מים שותתין הוא דיחוי בגופו, ולכן חוזר לראש אף שלא שהה.

והריטב"א כתב, שהשוהה בכל דיחוי כדי לגמור את כולה חוזר לראש, אך גברא דחויא שלא שהה לגמור את כולה, או גברא חויא ששהה לגמור כולה, אינו חוזר לראש אלא בתפלה, שההפסק בה חמור, אך לא בקריאת שמע. וביאר ש"אם שהה לגמור את כולה לכולי עלמא חוזר" היינו בגברא חויא ובתפילה. [וכ"כ רי"ף ובעה"מ שרק בתפלה חוזר לראש ולא בק"ש והלל].

ותוס' [כב ב ד"ה אלא] הקשו, למה לא אמרו "דכור"ע אין חוזר לראש" [ובנחלת צבי ביאר שכוונתם שלכולי עלמא ב"לא שהה" אינו חוזר, ונחלקו רק בשהה, וראש יוסף נקט שכוונתם שאפילו שהה לכולי עלמא אינו חוזר באופן שיכול להעמיד עצמו, ונחלקו רק כשלא יכל להעמיד עצמו, אם דינם כצואה שתפלתו תועבה, או שדינם קל ואינו חוזר] ובביאור תירוציהם ראה מהרש"ל ומהרש"א פנ"י ונחלת דוד. והעולה מדבריהם שגם בק"ש והלל חוזר, ואפילו בדיחוי המקום של מבואות המטונפים.

והיינו שנחלקו אם ההפסק דוקא בתפלה כי היא טעונה כוונה, ואם מפסיק אינו מכוון, וכלשון הראב"ד ש"אין דרך רחמים שיהא הפסק בתפלתו". או שההפסק בקיום המצוה, ולכן אינו נחשב הפסק אלא בגברא דחויא.

2. המחלוקת התבארה כפירוש רש"י, וראה מגן אברהם [צב א] שהוכיח מדבריו שמ"ד "גברא חויא הוא" התיר להתפלל כשנצרך